

ЖАРАЁН

Шубҳа йўқки, бугунги барча соҳа ва тизимларда жадал олиб борилаётган иқтисодотларнинг пировард мақсади халқ турмуш тарзини яхшилашга қаратилган. Аҳоли фаровонлигини ифодоловчи кўрсаткичларни шакллантиришда статистика органлари томонидан ўтказиладиган уй ҳўжаликлари танлама кузатувлари ҳам муҳим аҳамиятга эга.

Маълумки, уй ҳўжалиги – муайян тураркой манзилда бирга яшовчи, даромадларини тўлиқ ёки қисман бирлаштирган ҳолда умумий рўзгор юритувчи кишилар гуруҳи ҳисобланади. Бунда, уй ҳўжалиги аъзолари ўртасида қариндошлик алоқалари бўлиши шарт эмас.

Уй ҳўжалиги – бир ёки бир неча кишилардан ташкил топган иқтисодий бирлик бўлиб, улар иқтисодий ресурслар билан таъминлайдилар.

Ўзбекистонда амалда оширилаётган уй ҳўжаликларида кузатув ўтказиш услубиёти Жаҳон Банки ва БМТнинг Европа Иқтисодий Комиссияси тавсияларига асосланган бўлиб, улар уй ҳўжаликларида танлама усулда ўтказилади.

Кузатувлар танлаб олинган уй ҳўжаликларининг ихтиёрлиқ тамойили асосида иштирок этиши орқали ташкил этилади. Танловга тўхналган уй ҳўжаликларида кузатув бир ой давомида олиб борилади. Бир йил давомида республика бўйича 10 000 дан ортиқ уй ҳўжаликларида кузатув ўтказилади.

Кузатув жараёни уй

ОГОҲ БЎЛИНГ!

КУЗАТУВДАСИЗ!

ҳўжалиги аъзолари билан бевосита махсус кузатув орқали сўровнома ўтказиш ва уй ҳўжаликларида қундалиқ ёзувлар юритишга асосланади.

Бунда фойдаланиладиган саволномалар кенг қамровли бўлиб, улар ёрдамида турмуш даражасини акс эттирувчи бир қатор кўрсаткичлар шаклланди: аҳоли даромадлари ва харажатлари таркиби, озиқ-овқат маҳсулотлари истеъмоли, узоқ мuddат фойдаланиладиган буюмлар билан таъминланганлик даражаси, яшаш шароитлари, бандлиги, таълим даражаси, ахборот-коммуникация технологиялари воситаларидан фойдаланиш даражаси ва ҳ.к.

2019 йилги кузатув маълумотларига кўра, республика аҳолисининг 98,1% шахсий ҳовли ёки квартирасига эга. Бу кўрсаткич қишлоқларда истиқомат қилувчи аҳоли бўйича 99,7%ни ташкил этмоқда. Ушбу кўрсаткичлар 2000 йилда мос равишда 93,7 ва 95,4%ни ташкил этган эди.

Ундан ташқари, 2000 йилда бир оила аъзосига 20 кв м ва ундан кўп тураркой майдони тўғри келадиган уй ҳўжаликларининг улуши жами ўрганилган уй ҳўжаликларига нисбатан 17,1%ни ташкил этган бўлса, 2019 йилда ушбу кўрсаткич 30,2%ни ташкил этди.

Ўзбекистонда аҳолининг узоқ мuddат фойдаланиладиган товарлар билан

таъминланганлик даражаси ҳам ортиб бормоқда. Шуниси аҳамиятлики, бугун аҳоли фойдаланаётган буюмларнинг аксарияти ўзимизда ишлаб чиқарилмоқда.

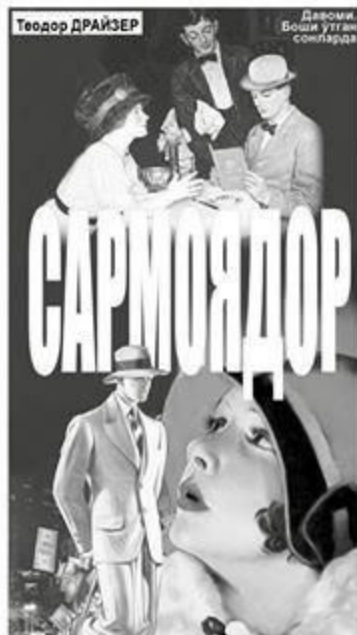
Жумладан, фуқароларнинг шахсий енгил автомобиль билан таъминланганлик даражаси 2019 йилга келиб, ҳар 100 хонадонга 45 тага өтди. Шунингдек, ҳар 100 хонадонга тўғри келган телевизорлар сони 159 тани ташкил этиб, 2000 йилдагига нисбатан 1,8 мартага ошган, кондиционерлар – 40 донани (2000 йилдагига нисбатан ўсиш – 3,6 баробар), электр чангюттичлар – 58 донани (ўсиш 1,9 баробар), кир ювиш машиналари – 82 донани (ўсиш 1,2 баробар) ташкил этди.

Бундан ташқари, ахборот-коммуникация технологиялари воситаларининг ҳаётимизга жадал кириб келиши аҳоли учун ахборот алмашиш ва дунё янгиликларидан тез хабардор бўлиш билан бир қаторда иқтисодий ҳаётда фаол иштирок этиш имкониятини яратмоқда.

Айни пайтда уй ҳўжаликлари танлама кузатуви тизимини янада такомиллаштириш, маълумотлар сифатини ошириш мақсадида бир қатор хорижий ташкилотлар билан ҳамкорлик қилялмиш. Жумладан, Жаҳон Банки вакиллари билан услубий тақомиллаштириш, саволномаларни халқаро стандартларга мослаштириш, соҳага замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш, яъни кузатув жараёнида амалда бўлган қозғош шаклидаги саволномалардан воз кечиш, 2020 йилда таъриба асосида уй ҳўжаликларидаги кузатувни планшетлар ёрдамида ўтказиш бўйича музокаралар олиб боришмоқда.

Хулоса қилиб шунини айтиш жоизки, аҳоли турмуш тарзини баҳолашда айнан давлат статистика қўмитаси ходимлари томонидан уй ҳўжаликлари ўрганлади. Бу эса мамлакатимиздаги иқтисодий-иқтисодий ҳаёт мезонларининг иқтисодий кўрсаткичларини шакллантиришга хизмат қилади, албатта.

Жаҳонгир ЮЛДАШЕВ,
Давлат статистика қўмитаси бошқарма бошлиғи

Теодор ДРАЙЗЕР

Давоми. Боши ўтган сонларда

Мана шу мuddати ўтиб кетган қарзларни қоплаш ва ҳаммаси яна «ўрага сичқон тушиди, гулдур-гуп» бўлиши учун шаҳар ҳўждорлари юз долларлик номинал билан фойзли сертификатлар кўринишида тахминан икки миллион долларга (сумма ни алоҳида аниқ айтиш талаб этилмаган) заём чиқаришга қарор қилганлар, сертификатларни қисм-қисмлаб, олти, ўн икки ва ўн саккиз ойда сотиб олиш мумкин бўлган. Сотиб олиш учун амортизация фонди ажратган сертификатлар очик сотувага қўйилган, улардан тўпланган пулларга аλλαқчон мuddати ўтиб кетган мажбуриятларни сотиб олиш кўзда тутилган, сўнги вақтларда бу қўлгина ноқуш талқинлар пайдо бўлишига олиб келди.

Бу барча хағти-ҳаракатлар оқир-оқибат биттасидан тортиб олиб, бошқасига тўлаша олиб келиши мутлақо равшан. Аслида ҳеч қанақанги мuddати ўтган мажбуриятларни сотиб олиш ҳақда гап бўлиши мумкин эмасди. Ҳамама гап шундан иборат эдики, ўша сулола сармоядорлари илгаридек шаҳар газнасини қохиштириш билан овора бўлганлар: сертификатлар «кимига жоиз» бўлса юзга тўқсон ва ундан ҳам камига сотилган, бунга шаҳарнинг

қарз бериш қобилияти пастлиги туфайли уларнинг очик бозорда сотилаётгани баҳона қилиб кўрсатилган. Қисман шундай бўлган ҳам эди. Агар тўқсон долларлик шаҳар заёми сертификатлари тақдим этилмаса, сармоядорлар истаган жойдан анча баянд фойзалардан опа билганлар. Бироқ шаҳар маъмуриятига дахлдор бўлмаган ва унинг фаолиятига ҳушёрлик билан муносабатда бўлган бир гуруҳ сиёсатчилар, шунингдек, қатор рўзномалар ва сиёсатдан четда турган айрим сармоядорлар мамлакатда ватанпарварлик руҳининг умумий кўтарилиши таъсири остида заёмни альяри усулида жойлаштиришни талаб эта бошлаганлар. Шу боис заём чиқариш ҳақдаги қарорга тегишли банд киритишга тўғри келган.

Ўз-ўзидан маълумки, бу ҳол заём сертификатини тўқсон доллардан олиш илжинида юрган сиёсатдон ва сармоядорларнинг маҳфий келишувларини чилпақка чиқарди. Маблағ тақчиллиги туфайли уларнинг сотиб олмаган шаҳарнинг мuddати ўтиб кетган мажбуриятларида туриб қолган ўз пулларини ў ёки бу тарзда қилиб-қиритишга олмоғи керак эди. Биргина йили қолганда – биржани миридан-сирини

биладиган маклер топиш. Янги шаҳар заёминини тарқатишга киришган бу маклер унинг ҳўжақўрсинга маблағ сарфлаётгандек қилиб кўрсатган ва шу тариха сертификатларнинг бир донасини юз доллардан четта сотган бўларди. Кейинчалик эса, агар заёмнинг қадри тўлаиб кетса (бу эса муқаррар эди) улар сертификатларни истаганча сотиб олар ва дастлабки қулай қолдаёқ уларни номинал қиймат билан тўлаш учун шаҳарга тақдим эта оларди.

Айни шу вақтда шаҳар хазиначиси лавозимига ўтирган ва бундай мураккаб муаммоларни ҳал этиш учун етарлича мюнавий қобилиятга эга бўлган Жорж Стивенер озмунча тавашви чекмади. Қўллаб эски шаҳар мажбуриятлари соҳибни, эндиликда пулларини Фарбдаги истиқболли қорхоналарга қўйиш учун уларни оллоқчи бўлган Генри Молленхауэр Стивенер хўзурига, шунингдек, шаҳар мэрига ташриф бурди. Симпсон ва Батлер билан биргаликда у «катта учи» тарихига кирар эди.

– Мана бу мuddати ўтиб кетган мажбуриятлар муаммосини бир ёқлик қилиш вақти келди, – деди у. – Менда улар жуда кўп тўлланиб қолди, бошқаларда ҳам. Биз чурқ